

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntaliitto pitää esitettyjä tavoitteita varmistaa maahan saapuvien työntekijöiden mahdollisuudet elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla ja lisätä kokoaikatyötä Suomessa kannatettavina. Julkisen talouden kasvattaminen ilman, että tulorajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta vaatii kuitenkin vielä selvityksiä ja niiden huolellista analysointia. Mikäli esitetty 1600 euron tuloraja asetettaisiin, tulisi siihen rakentaa joustavuutta, että se mahdollistaisi harkinnan mukaan myös osa-aikaisen työvoiman rekrytoimista ja ottaisi huomioon alueellisia ja ammattialakohtaisia eroavaisuuksia. Työvoimapula-aloiksi määritellyt ammatit tulisi rajata pois esitetyn tulorajan piiristä.

Yksi merkittävimmistä esteistä suomalaisyritysten kasvulle on ollut jo pitkään osaavan työvoiman saatavuus. Esitetty tuloraja lisäisi yritysten kynnystä palkata työvoimaa ulkomailta ja vähentäisi kokonaisuudessaan työperäistä maahanmuuttoa, mikä ei ole toivottavaa kehitystä. Tulorajan asettaminen vaikuttaisi kielteisesti myös myönnettäviin työperusteisiin jatkolupiin, mikä johtaisi esityksen mukaan arviolta 2000 henkilön poistumiseen ensimmäisen vuoden aikana ja sen jälkeen 1000 henkilön poistumiseen vuosittain. Erityisesti matalapalkka-aloilla, joihin esitetyn uudistuksen vaikutukset eniten kohdentuisivat, tällä olisi merkittäviä vaikutuksia, ja tarvittaisiin toimenpiteitä poistuvan työvoiman korvaamiseksi. Alakohtaisesti suurimmat vaikutukset kohdistuisivat erityisesti maanviljely- ja puutarha-alalle, jonka TESin mukainen vähimmäispalkka on 1446 e.

Alueellisesti tulorajan asettaminen kohtelisi kuntia eri tavoin ja heikentäisi erityisesti niiden kuntien elinvoimaisuuden kehittymistä, joita muutokset eniten koskisivat. Esitysluonnoksessa suurimpien alueellisten vaikutusten arvioitiin kohdistuvan Etelä-Pohjanmaalle, Keski-Pohjanmaalle ja Pohjanmaalle. Näistä alueista Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla ulkomaalaistaustausten osuus väestöstä on jo valmiiksi Suomen alhaisimpia, jolloin esitetyn uudistuksen vaikutukset eivät olisi toivottavia myöskään väestönkehityksen ja alueellisen eriytymisen näkökulmasta.

Esitysluonnoksen mukaan esityksellä ei ole kustannusvaikutuksia kuntiin ja hyvinvointialueisiin, eikä se aiheuta niille tehtäviä. Vaikka suoria kustannuksia esityksestä ei synny, Kuntaliitto nostaa esiin, että uudistus vaikuttaisi kuitenkin kuntien talouteen verotulojen vähentymisenä alueilta, joilla yritysten työvoiman saatavuus heikkenisi entisestään.

1600 euron tulorajan asettamisen lisäksi esityksen tavoitteena on myös luoda lakiin mekanismi, jolla voidaan tarpeen mukaan säädellä palkkavaatimusta työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle asetuksella.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että ”minimitasoa asetettaessa on otettava huomioon, että työvoiman maahanmuuton tulee vahvistaa julkista taloutta ja että työvoiman saatavuus ei vaarannu tarpeettomasti” (ulkomaa-laislain 72 §:n 1 momentin 3 kohta). Asetuksella on tarkoitus tarkentaa tiettyjen perusteiden tulkintaa asettamalla euromääräiset tulorajat, joita pienemmällä palkalla oleskelulupia ei voida myöntää. Kysymys on siten luvan myöntämisen ehdottomasta edellytyksestä. On hyvin kyseenalaista, voidaanko asetuksentasoisella säännöksellä määritellä luvan myöntämisen edellytyksenä oleva ehdoton tuloraja. Lupaviranomaisella ei olisi päätöksenteossa tältä osin harkinnanvaraa.

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysjaksossa (s. 20) todetaan perustuslain 80 §:n 1 momentin edellyttävän, että lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Lainkohdasta ei aiheudu ehdotonta kieltoa sille, ettei asetuksella tietyssä määrin voitaisi säätää tarkemmin yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista, kunhan se tehdään laissa olevaa perussäännöstä tarkentaen. Tällöin perustuslakivaliokunta on kuitenkin edellyttänyt, että sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista (ks. esim. PeVL 38/2013 vp, s. 3/II—4/I). Valiokunta on painottanut tämän merkitsevän sitä, että kun asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyin valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, on lakiin otettava asetuksenantovaltuus laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti (PeVL 26/2017 vp, s. 26).

Sääntely ei esitetyssä muodossaan näkemyksemme mukaan täytä riittävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden edellytyksiä. Siitä ei riittävän täsmällisesti käy ilmi, millä menettelyllä ja minkälaisien selvitysten perusteella tuloraja määritellään ja miten varmistetaan se, ettei tulorajoja määritellä poliittisin perustein ja vailla riittävää perustuslakikontrollia. Esitysluonnoksessa ei ole riittävällä tavalla avattu sitä, millä tavoin ”otetaan huomioon”, ettei työvoiman saatavuus tarpeettomasti vaarannu.

Maija Lehtimaa

Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija

Anu Rätty

Juristi

Lehtimaa Maija
Suomen Kuntaliitto ry